
ПІСЛЯМОВА

Сподіваючись, що висвітлені у цій книжці деякі сторінки історії вітчизняної філософської освіти і дражливі проблеми її сьогодення не залишили читачів принаймні байдужими, автори свідомо надали перевагу відкритішому за традиційні «висновки» жанру післямови, аби ще раз наголосити: здійснена розвідка радше порушує складну й багатоаспектну тему, аніж претендує на її вичерпне осягнення. Хоч як дивно, але для здійснення останнього сьогодні бракує багатьох передумов, найважливіші з яких – відсутність ґрунтовних фахових студій, що присвячені як цілій низці історичних сюжетів, важливих для реконструкції становлення й розвитку філософської освіти на українських теренах, так і неупередженому й конструктивному аналізу її сучасних реалій і перспектив у контексті світових освітніх практик у царині філософії.

Справді, чи досліджено історію львівського, харківського, одеського, ніжинського філософських осередків, яка нараховує вже по кілька (або майже кілька) століть? Чи представлено її бодай на рівні стислих нарисів, не кажучи вже про цілісні реконструкції, здійснені на підставі архівних студій і вивчення першоджерел? Чи осягнуто в її «персональному» вимірі? На відміну від київського філософського осередку, що перебуває у фокусі уваги дослідників академічної філософії два останніх десятиліття, інші історичні центри філософської освіти і культури України залишаються майже *terra incognita*.

Що ж стосується другого виміру проблеми – аналізу сучасного стану філософської освіти, то він і досі, хоч як прикро, перебуває на маргінесі уваги фахової спільноти. Хоча є що й осмислити й обговорити... Адже ж марно сподіватися на розбудову потужної філософської традиції, не маючи належної філософської освіти,

і марно пишатися «освітрянськими здобутками» у царині філософії лише на підставі зростання кількості філософських бакалавратів, дипломованих філософів, захищених дисертацій і підручників, «освячених» грифом МОНМС. Катастрофічна ситуація в освітній сфері, яку переживає Україна, не може не позначитися на рівні філософської освіти: як не буває вищої освіти без середньої, так не буває філософської фаху без розвинених гуманітарних навичок і здатності «видобування» й осягнення смислових сфер культури, тексту, мовлення. Мнемотехнічних здібностей і старанності, на жаль, тут недостатньо...

Гострих питань, пов'язаних із викладанням і вивченням філософії, на сьогодні накопичено чимало. Їх обговорення, звісно, передусім є справою самої філософської спільноти, яка повинна, зрештою, оцінити переваги «академічного догляду» над «державним наглядом» (хоча останній, на жаль, і досі присутній у житті українських вишів). Але це не лише вузькофахова, а й спільна справа всього громадянського суспільства, що потребує членів, спроможних мислити самостійно, творчо, критично. Утилітарні пріоритети в системі освіти, що не дбає про виховання «вищої культури особистості», про культивування людських розуму, почуттів і волі, котрі власне й становлять доглибну мету філософської освіти, мають наслідком моральне здичавіння й культурне зубожіння суспільства. Поміркуймо про це разом...